

Bayburt'un Kalkınmasında

Hayvancılık ve Bitkisel Üretim 'in Yeri ve Önemi Nedir?

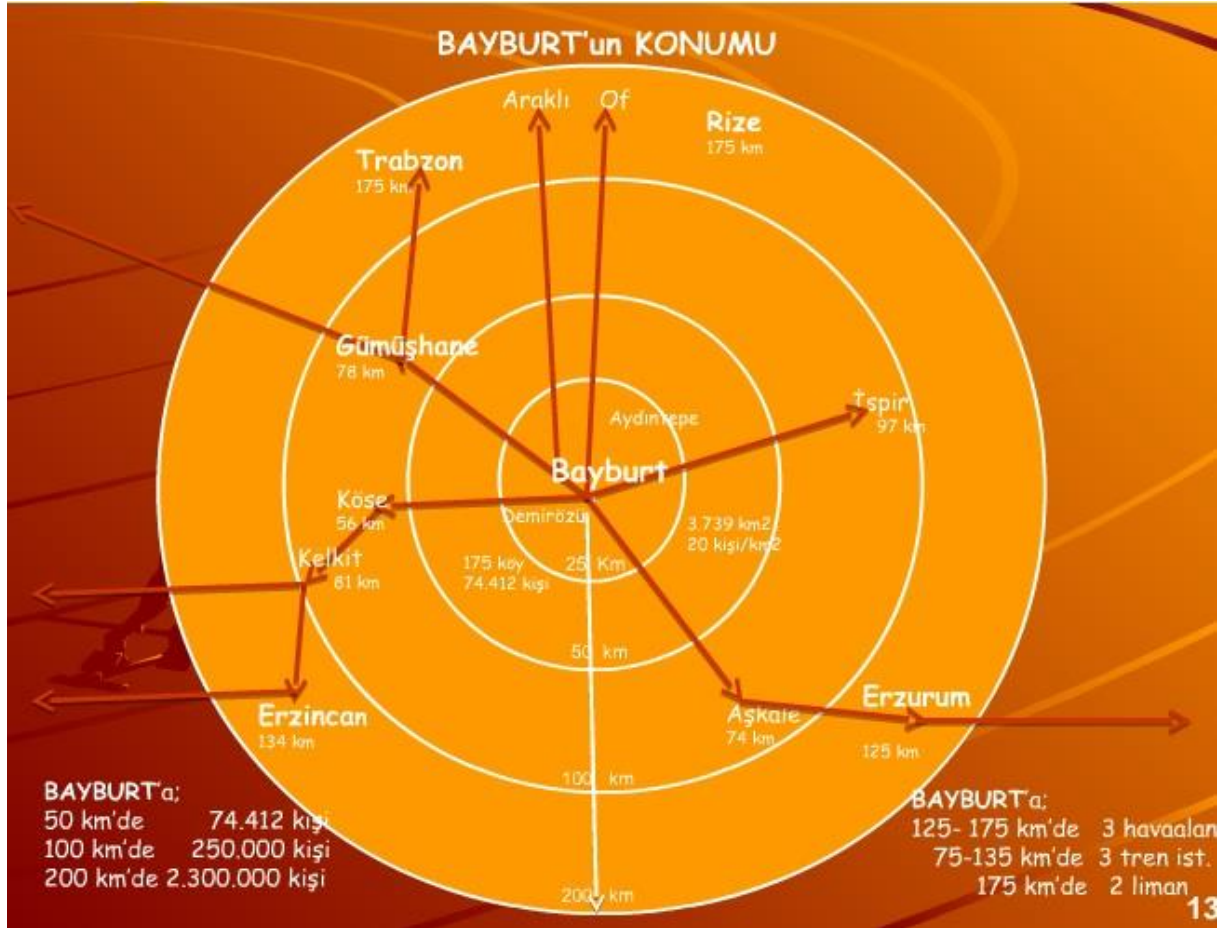
Strateji ve Hedeflere Bütüncül Yaklaşım Nasıl Olmalıdır?

Bilindiği gibi; bir şehrin veya yörenin kalkınmasında “öncelik” verilmesi gereken sektörlerin neler olduğunu belirleyen parametreler, o şehrin **konumu, sahip olduğu kaynaklar, coğrafi özellikleri, demografik yapısı, tarihi ve kültürel mirası** şeklinde sıralanabilir.

Konuyu daha somut hale getirmek için, Bayburt'la ilgili bazı verileri kısaca hatırlamamız gerekiyor.

1. Konumu:

- Bayburt, Doğu Karadeniz Bölgesinde, komşu beş ilin adeta ortasında, 5.000 yıllık bir yerleşim merkezidir.
- Doğu'yu Karadeniz'e bağlayan tarihi transit yolu üstündedir.
- Komşu beş ille birlikte bu coğrafyanın toplam nüfusu, 2.500.000 kişi kadardır.
- Bu komşu beş ilin Bayburt'a uzaklığı, 80-175 km. dir. Devreye giren yeni yollar ve tünellerle bu uzaklıklar, 75-150 km. ye düşmektedir.
- Buna göre, Bayburt'a 100-150 km. mesafede 3 havaalanı (yakında 4 olacak), 3 tren istasyonu ve 2 liman bulunmaktadır.
- İleride, Erzurum-Erzincan hızlı tren hattının Karadeniz'e Bayburt üzerinden bağlanması ile (ki bu güzergâhın en uygun alternatif olduğu ısrarla belirtilmektedir) ulaştırma konusunda çok önemli bir imkân sağlanmış olacaktır.
- İl'in en uzak köyü merkeze yaklaşık 50 km. mesafededir. Yani Bayburt merkez kabul edilerek 50 km. çapında çizilecek bir çember, ilin tüm yerleşim birimlerini içine almaktadır. Dolayısıyla Bayburt'un en uzaktaki köyüne yarım saat içinde ulaşmak mümkündür. Bir uçtan, diğerine yaklaşık bir saat'te varılabilmektedir.

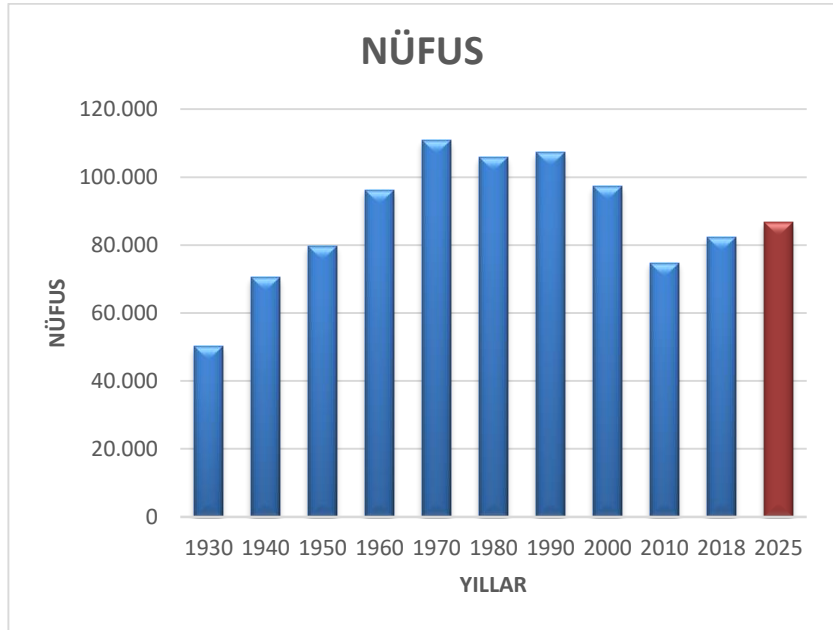

Şekil 1. Bayburt'un çevre ilçe ve illerle mesafe/nüfus ilişkisi

2. Bayburt'un Nüfusu:

- Bayburt ülkemizin nüfus açısından en küçük ilidir.
- 2018 sonu itibariyle 82.274 olan nüfusu ile Türkiye nüfusunun (82.003.882 kişi) %0.1'ini (binde birini) barındırmaktadır.
- Tarihi süreç içinde, Bayburt nüfusunun yıllar itibariyle gidişatına göz atıldığında, herkesin de bildiği gibi, Bayburt'un ülkemizin en çok göç veren illerinden biri olduğu, göçler dolayısıyla önemli ölçüde nüfus kaybettiği görülmektedir.

YILLAR	NÜFUS
1930	50.222
1940	70.507
1950	79.701
1960	96.237
1970	110.734
1980	105.717
1990	107.330
2000	97.358
2010	74.712
2018	82.274
2025	86.587

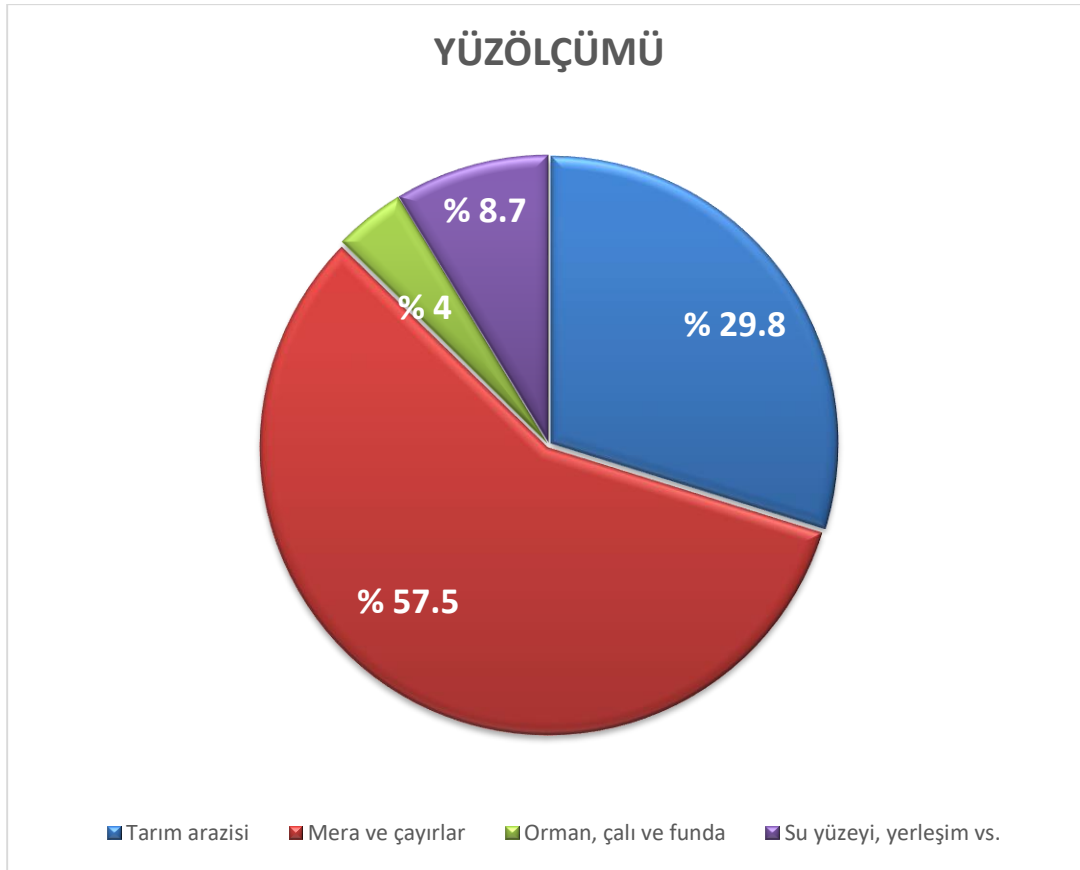
Şekil 2. Bayburt'un nüfusunun 10 yıllara göre dağılımı

Halen Bayburt'un nüfusunun %41'i köylerde yaşamaktadır. İlçelerdeki nüfusun da esas itibariyle çiftçilikle geçindiği düşünülürse bu oran %51 olmaktadır (il merkezi dışında 2 ilçe, 2 belde ve 170 köy). Hatta şehir merkezinde hayvancılık ve bitkisel üretimle iştigal edenlerin varlığı da dâhil edilirse, **Bayburt'un toplam nüfusunun % 60'ının bir biçimde tarımsal faaliyetle ilgilendiği söylenebilir.** Bu oran çok yüksek bir orandır ve Bayburt için Hayvancılık ve Bitkisel Üretimin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Bunu söylerken Türkiye nüfusunun sadece %6.24 ünün köylerde yaşamakta olduğunu da belirtmeliyiz.

3. Bayburt'un Yüz Ölçümü ve Arazi Yapısı:

- Bayburt'un yüz ölçümü birçok kaynakta 3.739 km² olarak belirtilmekle beraber, biz bu çalışmada, İl Tarım Orman Müdürlüğü'nün yeniden tespit ettiklerini belirttiği **3.646 km²**'yi kullanacağız.
- Bu toplam yüz ölçümünün dağılımı ise şöyledir.

Tarım Arazisi	1.087.31 km²	% 29.8	(Türkiye genelinde %31)
Mera ve Çayırlar	2.098.14 "	% 57.5	(Türkiye genelinde %19)
Orman, ve Çalı Funda	146.30 "	% 4.0	
Su yüzeyi, yerleşim vs.	315.00 "	% 8.7	
Toplam	3.646.75 km²	%100.0	

Şekil 3. Bayburt'un yüzölçümü ve arazi yapısı

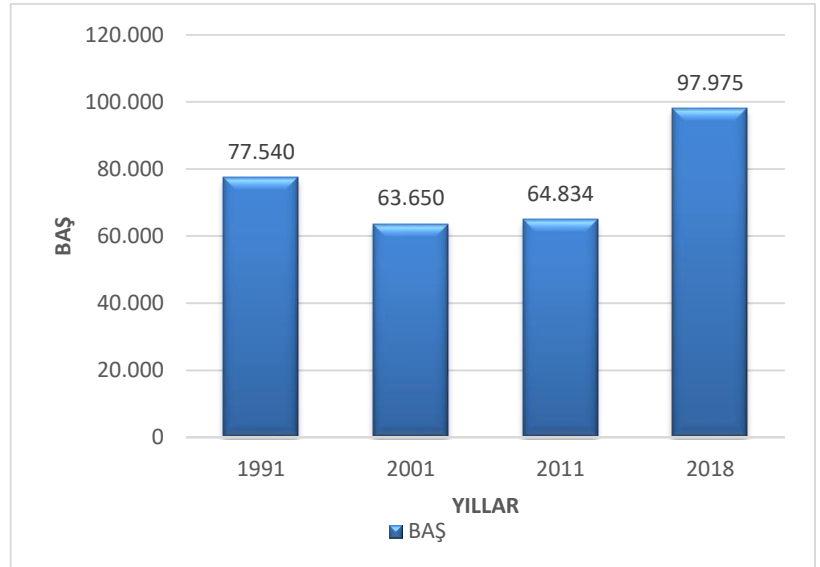
- Bayburt'un toplam arazisinin yaklaşık üçte ikisinin mera ve çayır olduğu görülmektedir.
- Meraları kalite açısından yer yer "iyi" olmakla birlikte, büyük bölümüyle **"orta mera"** olarak tanımlanmaktadır.
- Öte yandan Bayburt, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük (**900 km²**) ovasına sahiptir (Bu ovalar, Keçevinin düzü, Mormuş düzlüğü, Aydıntepe ovası ve Düzeker düzlüğünden oluşmaktadır). Yani **Bayburt'un toplam tarım arazisinin % 83'ünü bu ovalar oluşturmaktadır.**
- **900km²'lik Bayburt ovasının;** Çoruh ve kolları, Demirözü barajı, Masat projesi, Kırklartepesi ve Çamur Barajları ile mevcut 26 gölet sayesinde, **%60'ının (uygun sulama metotları ile) sulanabileceği söylenebilir.**
- Tarım arazisinin, **%78.8'inde (856.68 km²) tarla ürünleri yetiştirildiği,** %10.3 ünün nadasa bırakıldığı, sadece %0.3'ünde meyve ve sebze üretildiği görülmektedir. Kayıtlara göre toplam tarım arazisinin %10.6'sı ise işlenmemektedir.

- Yine, tarla ürünleri yetiştirilen toplam arazinin % 57 sinde (488.000 da) Yonca, Korunga, Yeşil Yulaf, Fiğ gibi kaba yem bitkileri, %41 inde (350.000 da) Buğday, Arpa, Çavdar, Triticale, Dane Yulaf gibi kesif yem bitkileri ve % 2 sinde ise Şeker Pancarı, Patates, Fasulye, Mercimek, Nohut gibi ürünler üretilmektedir.

4. Bayburt'un Hayvan Varlığı:

Büyükbaş: Aşağıdaki tablo ve grafiğe göre Bayburt'ta 1991'de 2011'e kadar Büyükbaş hayvancılığın gelişmediğini, son yedi yıl içinde ise hayvan sayısında ciddi artış olduğunu görüyoruz. Halen, 97.975 BB yetiştiren 5.774 işletme mevcut ve ortalama BB sayısı ise 18 BB/İşletmedir.

Yıllar	Baş	Yerli İrk
1991	77.540	%58.9
2001	63.650	%9.5
2011	64.834	%10.1
2018	97.975	%0.1

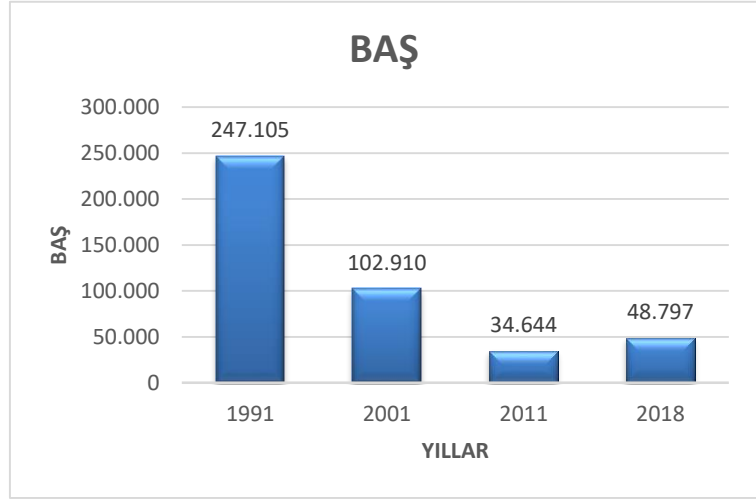

Şekil 4. Büyükbaş Hayvan Varlığı (1991-2018)

Açıklama: 5.774 İşletme Mevcut = 18 Baş/İşletme

Küçükbaş: Bilindiği gibi, son otuz senede Bayburt'ta küçükbaş hayvancılıkta ciddi bir çöküş yaşanmıştır. Zamanında 250.000 seviyesinde olan KB varlığının 34.000'lere düştüğünü, 2018 itibarıyla da 48.797 olduğunu görüyoruz. Tabii bu durumun tartışabileceğimiz birçok sebebini sıralayabiliriz. Mevcut KB işletme sayısı 798 olup, işletme başına ortalama KB sayısı da 62 KB/İşletmedir.

Yıllar	Baş
1991	247.105
2001	102.910
2011	34.644
2018	48797

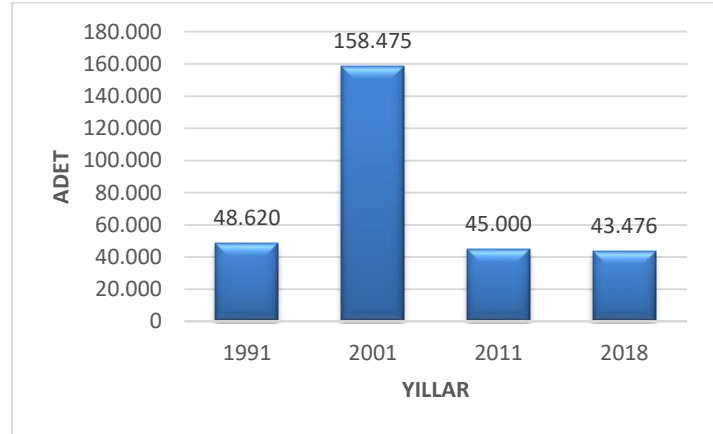

Şekil 5. Küçükbaş Hayvan Varlığı (1991-2018)

Açıklama: 798 İşletme Mevcut = 62 KB / İşletme

Kümes Hayvanı: Kümes hayvancılığında 1995 yılından 2004 yılına kadar hayvan mevcudu 130.000'lerin üzerinde seyrederken, son10 yılda 40.000'ler seviyesine indiği görülüyor. Diğer faktörler yanında, verilerin beyana dayalı olması ve yaşanan kuş gripi olayının rakamları ciddi biçimde etkilediğini düşünüyoruz.

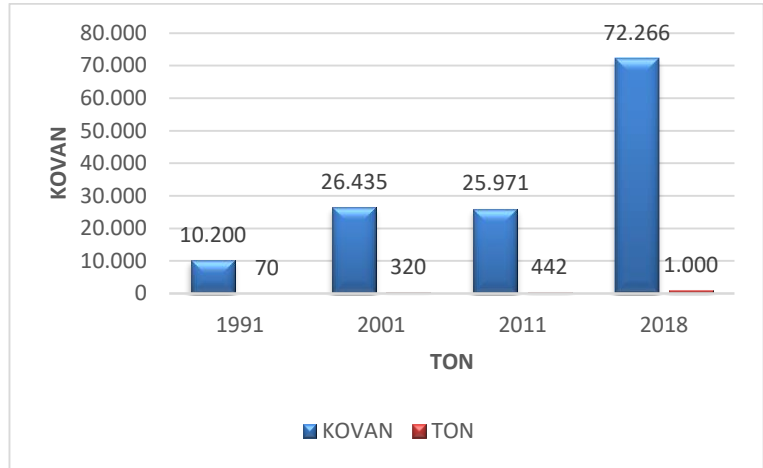
Yıllar	Adet
1991	48.620
2001	158.475
2011	45.000
2018	43.476

Şekil 6. Kümes Hayvanı Varlığı (1991-2018)

Arıcılık: Bayburt'ta arıcılığın son yıllarda önemli bir çıkış yaşadığını görüyoruz. Özellikle son beş yıl içinde kovan sayılarının 70.000 seviyelerine ulaşarak bal üretiminde ciddi bir artış sağlandığı anlaşıyor.

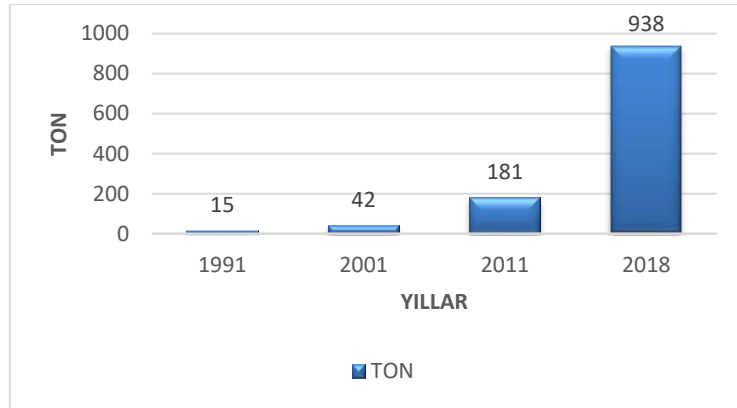
Yıllar	Kovan	Ton
1991	10.200	70
2001	26.435	320
2011	25.971	442
2018	72.266	1.000

Şekil 7. Arıcılık Kovan Sayısı ve Üretimi (1991-2018)

Su Ürünleri: Aşağıdaki tablo ve grafik Bayburt'ta Alabalık üretiminde büyük bir çıkış yaşandığını gösteriyor. Çalışmalarını yakından takip ettiğimiz değerli bir hemşerimizin, alabalık yetiştiriciliğindeki büyük çabası sonucu, rakamlarda böylesi bir dönüşüm olduğu anlaşılmaktadır.

Yıllar	Ton
1991	15
2001	42
2011	181
2018	938

Şekil 9. Su Ürünleri/Alabalık Üretimi (1991-2018)

5. Bayburt'un Mera ve Tarım Arazisinin Üretim Potansiyeli Nedir?

Bu bölümde, bir yandan Bayburt'un mera potansiyelinin ne olduğunu, merada beslenebilecek büyük ve küçükbaş hayvan sayılarının azami ne kadar olabileceğini hesap ederken, diğer yandan da mevcut tarım arazisinin, öngörülecek hayvan sayılarını yaz ve kış besleyecek yem bitkilerini ne ölçüde üretebileceğini irdedeceğiz. Sonuçta Bayburt için gerek Mera ve gerekse Tarım Arazilerinin en uygun kullanım büyüklüklerini tespit etmeye çalışacağız.

a. Mera Kullanımı: Yukarıda da belirttiğimiz gibi;

Bayburt'un mera ve çayır varlığı **2098.14 km² = 2.098.140 da.** dır.

Kalite açısından "**Orta Mera**" standardındadır.

Bu kalitede bir mera da **1 BB için 10 da alan** gereklidir.

Buna göre, 2098.140 da/10 da = **209.814 BB'lık mera kapasitesi var demektir.**

1 Büyükbaş = 10 Küçükbaş olarak kabul edilmektedir.

2018 verilerine göre halen Bayburt'ta **97.975 BB ve 48.797 KB yetiştiriliyor** olduğuna göre, **BB cinsinden toplam hayvan varlığı 102.855 BB** olarak ifade edilebilir.

Buradan meraların (102.855 /209.814 =) **%49'undan yararlanabildiğimiz sonucu çıkarıyor.**

Aslında, yaklaşık 17.975 BB besi veya süt üretimi için ahırda beslendiğine göre,

Mera kapasitesinin sadece 84.880 / 209.814 = %40.5 ini kullanıyoruz.

Şayet, **125.000 BB ve 250.000 KB yetiştiriyor** olsak. Bununda **25.000 BB'ını 12 ay** içerde besliyor olacağımızı düşünürsek,

Mera kullanım oranı 100.000 BB ve 250.000 KB = 125.000 BB/209.814 = % 59.5 olur.

Toplam hayvan varlığı ise; 150.000 BB / 102.855 BB = %45.8 artmış olur.

b. Bu Hayvan varlığının yem ihtiyacı nedir?

Hayvan varlığının meradan yararlanacak kısmı (125.000 BB), 5.5 ay meradan, 1,5 ay ise hasat sonrası anızdan yararlanacak, böylece toplam 7 ay dışarda, 5 ay içerde beslenecektir. Ayrıca 25.000 BB da 12 ay boyunca sürekli içerde beslenmiş olacaktır.

İçerde beslendiği süre zarfında; **günde bir BB'ın 12.5 kg kaba yem, 1,250 kg kesif yem yiyeceği varsayımıyla,**

Kaba yem ihtiyacı: 125.000 BB x 12.5 kg x 154 gün = 240.625.000 kg

25.000 BB x 12.5 kg x 365 gün = 114.062.500 kg

Kaba yem Toplam: 150.000 BB 365 gün = 354.687.500 kg

Kesif yem ihtiyacı: 150.000 BB 365 gün = 35.368.750 kg olmaktadır.

c. Tarım Arazisinin Üretim Potansiyeli nedir?

Bayburt'un toplam tarım arazisinin ve tarla ürünlerinin dağılımı aşağıdaki gibidir.

	Dekar	%
Tarla Ürünleri	856.683	78.8
Nadas Alanı	111.629	10.3
Sebze Alanı	2.374	0.2
Meyve Alanı	1.320	0.1
Süs Bitkileri	-	-
Boş (Atıl)	115.304	11.9
Toplam Tarım Arazisi	1.087.310	100.0

Şekil 10. Tarım Arazisinin Dağılımı

	Dekar	%
Tahıl Alanı	350.002	40.9
Kaba Yem	488.141	57.0
Diğer	18.540	2.1.
TOPLAM	856.683	100.0

Şekil 11. Tarla Ürünleri Dağılımı

Tablonun tetkikinden görüldüğü gibi, toplam tarım arazisinin **%88.1 Tarım Ürünleri** üretimine tahsis edilmiştir. Bu alanın da **%40.9 unda Tahıl Ürünleri** (Buğday, Arpa, Çavdar, Triticale, tane yulaf gibi kesif yem bitkileri), **%57.0 sinde ise Kaba Yem** (Yonca, Korunga, Yeşil Yulaf, Fiğ, Mısır) yetiştirilmektedir).

İl Tarım Müdürlüğünün verilerine göre; **Kesif Yem** tabir edilen gruba giren ürünlerden, **dekar başına ortalama 315 kg verim** alınmaktadır. Buna göre, mevcut yıllık kesif yem üretiminin, **350.002 da X 315 kg/da = 110.250.630 kg (110.251 Ton)** olduğu anlaşılmaktadır. (Dekar başına verimin, uygun üretim yöntemleri ve sulama ile % 40 artırılabilceği yani 440 kg/da'a çıkarılabilceği ifade edilmektedir.)

Kaba Yem üretim kapasitesi ise, yaş ürün olarak yaklaşık ortalama 1850 kg/da, kuru miktar olarak ise (1850/3=) 615 kg/da kadardır. Buna göre de Kaba Yem üretim kapasitesi de yıllık 488.141 da X 615 kg/da= 300.206.715 kg (300.207 Ton) olmaktadır. (Bu miktarın da uygun toprak, gübre ve sulama ile %25 artırılabilceği belirtilmektedir.)

Bir diğer kaba yem samandır. Saman üretiminin, toplam tahıl üretiminin 1.5 katı olacağı ifade edildiğine göre, **Bayburt'ta halen (110.251 Ton X 1.5 =) 165.376 kg saman üretildiğini söyleyebiliriz.** (Bu miktarda tahıl üretimine paralel olarak %25 artırılabilir.)

d. Bu yem üretimi hayvancılığın ihtiyacını karşılıyor mu?

Kesif yem ihtiyacının rahatlıkla karşılandığı, hatta $(110.251 - 35.368 =)$ **74.883 Ton** ihtiyaç fazlasının çevre illere satılabileceği anlaşılmaktadır.

Hayvanlara verilecek kaba yemin, besin değeri düşük olmakla birlikte %25'inin saman olacağı varsayımıyla, $(354.668 \text{ Ton} \times 0.25 =)$ 88.672 Ton saman kaba yem olarak kullanılacak, kalan $(165.376 - 88.672 \text{ Ton} =)$ **76.704 ton saman ihtiyaç fazlası olacaktır.**

Gereksinim duyulan toplam kaba yem miktarının (354.688 Ton) 88.672 tonu samanla karşılanacağından, geriye kalan $(354.688 - 88.672 =)$ 266.016 Ton kaba yem, toplam üretimden (375.337 Ton) düşüldüğünde **mevcut kaba yem üretimin 109.321 tonluk kısmının da satılabileceği anlaşılmaktadır.**

Kaldı ki, yukarıda temas ettiğimiz bitkisel ürünlerin üretimlerinde verimliliği artırabildiğimiz takdirde; Kesif yemde 118.983 Ton, Kaba Yemde 109.242 Ton, Samanda ise 76.704 Ton ürünü, ihtiyaç fazlası olarak çevre illere satabileceğimiz görülmektedir.

6. Bayburt için Hayvancılık ve Bitkisel Üretimde, Nasıl bir strateji uygulamalıyız? Hedefler ne olmalıdır?

Bayburt'ta 2018 verilerine göre çiftçi sayısının 13.038 olduğu ve bunların sadece 3.396 (%26) sının Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye genelinde %40'dır.

Öte yandan Bayburt'ta toplam tarım arazisinin sadece %28.4 ü ÇKS'ye kayıtlı iken, bu oran ülke genelinde %63.6'dır.

Bu oranlardan, ilimizde arazi mülkiyeti konusunda önemli bir sorun yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu sorunun üstünde durulmak gerekir.

13.038 çiftçi ailenin varlığı, her ailenin 4 er kişiden ibaret olduğunu düşünsek bile, Bayburt'un nüfusunun %60'ının Hayvancılık ve Bitkisel Üretimle ilgili olduğunu teyit etmektedir.

Dolayısıyla bu fiili durum göz ardı edilerek, sektörle ilgili strateji üretilemez.

Bayburt'ta 5.771 BB hayvancılık işletmesi, 798 de KB hayvancılık işletmesi mevcuttur. Yani toplam 6.655 hayvancılık işletmesi vardır.

Büyükbaş hayvan işletmesi başına ortalama hayvan sayısı 19 BB, Küçükbaş hayvan

işletmesi başına **ortalama hayvan sayısı ise 56 KB'dir** ki, bu iki rakamda düşüktür.

Hayvancılık faaliyetinin küçük aile işletmeleri marifetiyle yürütüldüğü açıktır.

Öte yandan **mevcut çiftçi ailelerinin sadece (6.655/13.038) %51inin hayvancılık yaptığı anlaşılmaktadır.**

Bayburt'ta **kimyevi gübre kullanımı 5.40 kg/da'dır**, bu oran **Türkiye genelinde ise 55.97 kg/da** yani Bayburt'un 11 mislidir. Bu durum Bayburt'un kirlilik açısından çok bakir olduğunu göstermektedir.

Hayvancılıkta yem maliyetleri en ağırlıklı maliyet unsurudur. Dolayısıyla **merası nicelik ve nitelik itibarıyla uygun olan yörelerde meraya dayalı hayvancılık rasyonel bir tercihtir.**

Yem maliyetleri açısından **mera hayvancılığı, içeride beslemeye nazaran %58 daha avantajlıdır.** Bu çok önemli bir maliyet avantajıdır.

Bayburt meralarının koyunculuk için daha uygun olduğu ifade edilmektedir.

Öte yandan, Bayburt'ta meraya dayalı hayvancılığın tarihi süreç içinde yoğun bir şekilde yapıldığı ve dolayısıyla bu konuda ciddi bir birikime sahip olduğu bilinmektedir. Geçmiş hayvan varlığı rakamları bunu teyit etmektedir.

Bu tespitlere göre;

a. Bayburt'ta Hayvancılık ve Bitkisel üretimle ilgili stratejiler şöylece sıralanabilir.

- ✓ **Bayburt için Hayvancılık ve buna bağlı Bitkisel Üretimin, en öncelikli ve vazgeçilmez sektör olduğu bütün kesimler tarafından kabul edilmelidir.**
- ✓ **Meraya dayalı et ve süt hayvancılığı esas olmalıdır.**
- ✓ **Özellikle Mera koyuncululuğuna özen gösterilmeli ve geliştirilmelidir.**
- ✓ **Aile işletmelerine dayanan hayvancılık ve bitkisel üretim modeline özen gösterilmelidir.**
- ✓ **Aile işletmelerinin ürettiği doğal ürünlerin pazarlanması için pratik pazarlama kanalları oluşturulmalıdır.**
- ✓ **Aile işletmeleri üretiminde Kadın'ın etkin rol oynamasını sağlayacak yöntemler ve üretim biçimleri geliştirilmelidir.**
- ✓ **Organik Tarım (Hayvancılık) ve İyi Tarım (Hayvancılık) konusuna özen gösterilmelidir.**
- ✓ **Hayvancılık ve Bitkisel Üretime dayanan sanayi geliştirilmelidir.**

b. Hedeflere gelince;

- ✓ Büyükbaş hayvan mevcudu, et ve süt amaçlı toplam 125.000'e (+%28) çıkarılmalı, bunun 100.000'i merada, 25.000'i 12 ay içinde beslenmelidir. (İçerde besleme yapan işletmeler genellikle 200 - 1.000 baş kapasiteli büyük işletmeler olacaktır.)
- ✓ Küçükbaş hayvan mevcudu 250.000'e (+%412) çıkarılmalı, ağırlıklı olarak et koyunculuğu yapılmalıdır. Çünkü süt koyunculuğu yoğun emek gerektirdiğinden aile işletmelerini zorlayacaktır.
- ✓ Kümes hayvancılığı, "gezen tavuk", "iyi tavukçuluk" modeli ile aile işletmesinin (kadının) özel bir işi olmalı ve Bayburt genelinde 200.000 tavuk (+%360) yetiştirilmesi sağlanmalıdır. (250-300 tavuk barındıran 750 aile işletmesi.) Bu işletmelerin ürünlerinin pazarlanmasında özel modeller geliştirilebilir.
- ✓ Arıcılıkta son yıllarda hızlı bir atılım olduğu ve kovan sayısının 72.000 seviyesine çıktığı görülmektedir. 80.000 (%11) kovanın Bayburt için yeterli olacağını (gezginci arıcılar hariç) düşünüyoruz. Arıcılıkta kaliteye özen gösterme ve marka oluşturma (Bayburt Balı) çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır.
- ✓ Tatlı su balıkçılığı konusunda, Bayburt'ta Kırklartepe ve Çamur Barajlarının inşasıyla birlikte %60'lık bir kapasite artışı temin edilebileceği ve yıllık üretimin 1.500 Ton seviyesine çıkabileceği değerlendirilmektedir.
- ✓ Kaba ve Kesif yem üretimi ile ilgili olarak yukarıda yaptığımız değerlendirmeye göre, ekim alanları sabit kalmak kaydıyla, Kaba yemde %25 verim artışıyla 375.000 Ton, Kesif yemde %40 verim artışıyla 155.000 Ton (Unluk Buğday dahil), saman üretiminde de yine %40 artışla 230.000 Ton üretim hedefi almak mümkün görünmektedir.
- ✓ Şeker Pancarı, Patates, Fasulye(Kuru), Nohut ve Mercimek (Kuru) gibi tarla ürünleri toplam tarla ürünleri alanını %2.1ini işgal etmektedir. Özellikle Patates ve kuru fasulye üretim alanlarının genişletilerek (%4.1'e çıkarılarak), ürün miktarının en az iki kat artırılması gerektiğini düşünüyoruz.
- ✓ Sebze ve Meyve üretimi, ekili alanların sadece %0,3'ünde yapılmaktadır. Hâlbuki gerek tespit edilecek micro klima bölgeleri ve gerekse örtü altı üretim yolu ile Bayburt'ta meyve ve sebze üretiminin önemli ölçüde artırılabilceği anlaşılmaktadır. Seçilmiş özel bölgelerde, verimli bir şekilde meyve ve sebze üretilbildiği gözlenmektedir. Meyve olarak Vişne, Elma, Armut'a ağırlık verilmeli, sebze olarak ise Lahana, Fasulye, Domates gibi ürünler üzerinde durulmalıdır.

Bu hedeflerin yakalanabilmesi halinde, Hayvancılık ve Bitkisel Üretim sektöründen Bayburt'un çok büyük bir ekonomik güç kazanacağı, buna bağlı olarak da sosyal refahın artacağı ve göç olgusunun ortadan kalkacağı hatta tersine göçün gerçekleşebileceğini değerlendiriyoruz.

Söz konusu ekonomik büyümenin parasal boyutlarını ayrı bir çalışma ile ortaya çıkarmak mümkündür. Ancak bunun kabaca +%50 olacağını, hatta değişik üretim faaliyetlerinin birbirini tetikleyeceği varsayımı ile daha yukarılara çıkabileceğini düşünüyoruz.

c. Bu hedeflere ulaşılabilmesi için neler yapılmalıdır?

- ✓ Bu konuda söylenecek ilk şey **stratejiler ve hedefler konusunda genel bir mutabakat sağlanmasıdır.**
- ✓ Öncelikle **Bayburt'ta yaşayanların ve genel olarak Bayburtluların, tüm Kamu yöneticilerinin, Üniversite camiasının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının konuya ve önemine inanması gerekir.**
- ✓ Bu genel mutabakata uygun biçimde **tüm kesimler; Bayburt'ta öncü sektör ve kalkınmada önemli işlev görecek olan "Hayvancılık ve Bitkisel Üretim" sektörü için ne tür katkılarda bulunabileceklerini tespit edip, diğer kesimlerle koordine etmelidir.**
- ✓ **Çiftçilerin genel olarak teknik bilgi eksikliği olduğu, modern üretim yöntemlerine yeterince vakıf olmadıkları, bu yüzden de önemli ölçüde verim ve kalite kayıpları yaşandığı görülmektedir. Bu konuda İl Tarım Müdürlüğünün, Üniversite ve özellikle Atatürk Üniversitesi tarafından ciddi biçimde destekleneceği projelerin geliştirilmesi zorunludur.**
- ✓ **Eğitim; fiili uygulamayı sorgulayan ve pratik çözüm yollarını ortaya koyan bir biçimde uygulanmalıdır. Yararlı çözüm yolları ve elde edilen ekonomik fayda uygulamalı biçimde gösterilmelidir.**
- ✓ **Hayvancılıkta sağlıklı barınak şartlarının nasıl olması gerektiği, küçük değişikliklerle yapılacak iyileştirmeler anlatılmalıdır.**
- ✓ **Çevreye uyumlu, amaca göre verimli ırkların tespiti konusunda çalışma yapılmalı ve çiftçiye önerilmelidir.**
- ✓ **Hayvanların koruyucu sağlık tedbirleri, başarılı döllenme, sağlıklı doğum ve doğum sonrası tedbirler öğretilmelidir.**
- ✓ **Doğru besleme ile et ve süt üretimindeki artış miktarları, uygulama sonuçları ile rakamsal olarak ortaya konmalıdır.**

- ✓ Dönemsel olarak, “Sürü Yönetimi Eğitim Programları” uygulanmalıdır.
- ✓ “Çoban Eğitim Programları”nın da yoğunlaştırılması, hayvancılık yapanların teşvik edilmesi sisteminin yaygınlaştırılması gereklidir.
- ✓ İŞKUR tarafından verilen imkânların, öncelikle hayvancılığa yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Bitkisel Üretimde; toprak analizi, uygun ürün/tohum seçimi, doğru gübreleme ve sulama (yağmurlama veya damlama), zamanında hasat yoluyla verimliliğin %40 nispetinde artırıldığı, kalitenin önemli ölçüde arttığı belirtilmektedir.
- ✓ Bu konularda çiftçinin eğitilmesi, bilgi desteği verilmesi ve teşviklerle desteklenmesi zorunludur.
- ✓ Tarım Kredi Kooperatiflerinin, çiftçinin alım ve satımlarında çok daha etkin bir rol oynaması gereklidir. Çiftçi, tohum, gübre, teçhizat ve ihtiyaç malzemelerini alırken uygun fiyat ve kalite konusunda, ürününü satarken ise en iyi fiyat konusunda Tarım Kredi Kooperatifinin güvencesini hissetmelidir.
- ✓ Meyve ve sebzecilik konusunda uygun ürünlerin ve bunlara uygun mikro klima alanlarının tespit edilerek çiftçilerin yönlendirilmesi, bilgi, fidan/fide tedariki ve pazarlama konularında desteklenmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Çiftçilerin birlikte iş yapma, örgütlenme kültürünün, kooperatifçiliğin geliştirilmesi zorunludur.

Sonuç olarak;

- ✓ Bu çalışmada, Bayburt için Hayvancılık ve Bitkisel Üretim sektörünün ne kadar önemli olduğunu rakamsal olarak ortaya koymaya çalıştık. Rakamlar ve öneriler her yönü ile tartışılabilir.
- ✓ Bu sektörün Bayburt ve Türkiye’deki durumunu uzun yıllardan beri gözlemliyoruz. Sektörün, gerek Bayburt ve gerekse ülkemiz açısından stratejik bir öneme sahip olduğunu artık herkesin kabul etmesi gerekiyor.
- ✓ Özellikle Bayburt, sahip olduğu 2000 km² mera ve 900 km² ovasıyla bu sektörü ihmal etme lüksüne sahip değildir ve kalkınmak için sahip olduğu bu kaynağı en etkin biçimde değerlendirmek durumundadır. Bu durum diğer sektörleri ihmal etmesi anlamına da gelmez.

- ✓ Arzu edilen ve beklenen, Bayburt'un Hayvancılık ve Bitkisel Üretim sektöründe en kısa sürede, en fazla katma değeri yaratacak bir yoğun uğraşın içine girmesidir.
- ✓ Bu çalışmalarda İl Tarım Orman Müdürlüğünün başat rol oynaması ve diğer tüm kesimlerin onun çalışmalarına azami desteği vermesi esastır
- ✓ Bayburt Üniversitesi bu konuda üstüne düşen görevi yerine getirmeli, Atatürk Üniversitesi Ziraat ve Veteriner Fakülteleri ise, bu çabalara azami desteği vermelidir.
- ✓ Önemli bir son öneri olarak; Tarım ve Orman Bakanlığının, sahip olduğu kaynaklar ve ülkemizin en küçük ili olması dolayısıyla, Bayburt'u "Pilot(Örnek) İl" statüsüne almasını öneriyoruz. Bayburt'taki çalışmalardan elde edilecek olumlu sonuçlar diğer benzeri illere de uygulanarak, yeni bir model üretilebilir. Bayburt olarak bu Pilot İl uygulamasının ısrarla takipçisi olmalıyız.
- ✓ Son olarak; konunun tüm yönleriyle tartışılacağı "Bayburt'ta Hayvancılık ve Bitkisel Üretim Çalıştayı" düzenlenmesinin de çok yararlı olacağını düşünüyorum. Böyle bir çalıştaya; Tarım Bakanlığı yetkilileri, İl tarım Müdürlüğü yetkili ve uzmanları, Bayburt Üniversitesi ilgili birim mensupları, Atatürk Üniversitesi Ziraat ve Veteriner Fakültesi öğretim üyeleri, konuyla ilgili tüm Kamu Yönetici ve uzmanları, ilgili Sivil Toplum Kuruluşları ve ilin değişik bölgelerinden çok sayıda çiftçi katılmalıdır. Böyle bir toplantıdan, önemli sonuçlar ve eylem planlarıyla, çalışmaların koordinasyonun biçimlendirilmesi hususunda ciddi sonuçlar elde edilecektir.

26 Temmuz 2019

Akın BAYRAK

BAYPROJE Yönetim Kurulu Başkanı

Yararlanılan Kaynaklar:

1. TUİK verileri
2. Bayburt İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2018 Çalışma Raporu
3. Bayburt İlının Coğrafyası – Yrd. Doç. Dr. Salih BİRİNCİ (2015/Bayproje yayın.No:11)
4. Bayburt Gözlem ve İnceleme Raporu (Temmuz 2011 / Bayproje No:1))
5. Bayburt Seyahat Raporu (Haziran 2014 / Bayproje yayın No: 11)
6. Bayburt İlının En Önemli Potansiyeli – Prof. Dr. Osman Küçük (Kasım 2018)
7. Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000) DPT
8. Bayburt Kırsal Kesiminde Kadının Rolü-Prof. Dr. Fahri Yavuz (2014/Bayproje No:13)
9. Bayburt İli Sebze Tarımı ve Potansiyelinin artırılması – Prof. Dr. Atilla Dursun (2014/Bayproje Yayın No:15)

Bilgilerinden Yararlanılan Kişiler:

1. Prof. Dr. Mustafa TAN (Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi)
2. Prof. Dr. Osman KÜÇÜK (Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi)
3. Abdulkadir KARABULUT (Bayburt İl Tarım Müdürü)
4. Abuzer YILDIRIMTEPE (Bayburt Ziraat Odası Başkanı)
5. Bayburt’un değişik yörelerinde Hayvancılık ve Bitkisel Üretim yapan onlarca çiftçi